

Seminář informačních dovedností

Prezentační dovednosti

Podklady k 12. hodině – praktickému workshopu

Obsah

Obsah.....	3
1 Komunikace.....	4
1.1 Proč se věnovat neverbální komunikaci?	4
1.2 Doporučení pro podařenou prezentaci	5
1.3 Doporučení pro tvorbu prezentace.....	7
2 Prezentační dovednosti	8
2.1 Pedagogická komunikace	8
2.2 Hlas jako důležitý nástroj učitele	8

1 Komunikace

1.1 Proč se věnovat neverbální komunikaci?

A. Mehrabian zjistil:

- Verbální složka tvoří 7 % obsahu sdělení
- Vokální složka 38 % (tón hlasu, modulace, další zvuky)
- Neverbální signály 55 %

R. Birdwhistell zjistil:

- Verbální složka komunikace je 35 %
- Neverbální složka 65 %
- Podle tónu řeči dokážeme odhadnout pohyby, kterými mluvčí svůj projev doprovází

Je-li verbální a neverbální složka v rozporu, pravdu nám řekne ta neverbální.

Čím má člověk vyšší postavení v práci nebo společnosti, tím lépe mluví a méně gestikuluje a naopak. S přibývajícím věkem jsou také některá gesta minimalizována např.: při lži

- dítě ihned zakryje pusou
- mládež přejíždí prsty kolem pusy
- dospělý již se jenom dotkne nosu

1.2 Doporučení pro podařenou prezentaci

Aktivně komunikovat s posluchačem

- začínat přivítáním posluchačů a skončit poděkováním za pozornost/rozloučení
- v průběhu prezentace vést dialog, klást otázky a pohotově reagovat
- Vhodně zvolit styl prezentace pro danou situaci/událost

Ovládat se během prezentace

- Mírnit projevy vzteku, „*problémy nechat před učebnou*“

Nonverbální komunikace přednášejícího

- proxemika - vzdálenost komunikujících
- posturika - postoj celého těla
- kinezika - pohyby těla a jejich koordinace
 - gestika - pohyby rukou (gesto otevřenosti/uzavřenosti)
- haptika – dotyk
- mimika - pohyby obličeje
- vizika - oční kontakt
- chronemika - nakládání s časem

Zaujmout posluchače

- do prvních několika minut, pak je to již problém
- pozornost posluchačů

Seznámit se s prostředím

- technické vybavení přednáškové místnosti
 - velikost místnosti (místo pro všechny posluchače)
 - projekční technika (230 V, NET, ...)
 - světelné podmínky (barva plátna, stěn)
 - větrání v místnosti
 - občerstvení
 - akustika v místnosti

Prezentaci si vyzkoušet nanečisto

Nepřetahovat vyčleněný čas

- pokud nezbyl čas na diskusi a dotazy dát svůj kontakt
 - lépe e-mailový, ne vždy je čas na telefonování

Prezentaci ladit pozitivně

1.3 Doporučení pro tvorbu prezentace

Stručně, velkým písmem (bezpatkové)

Vhodné barvy (kontrastní)

Obrázky velké, barevné, jednoduché

Grafy, schémata, nákresy

Oživení atmosféry

- práce s hlasem
- animace nového textu vs. střídmost

Připravit podklady i v tištěné podobě

Méně slidů

- max. 20 na 30 minut

Méně textu na slidu

- max. 10 řádků textu

Místo textu obrázky a grafy

Tabulky s vybranými daty (min, průměr, max)

Stejně předpony veličin

Velikost textu a obrázků = čitelnost

Postupné odkrývání textu/obrázků

2 Prezentační dovednosti

Text vychází z kapitoly Komunikace a prezentace znalostí z knihy Informační vzdělávání pro učitele.¹

Způsob vaší mluvy z vás dělá jedinečnou bytost, nikdo jiný nevládne stejnými verbálními vyjadřovacími prostředky jako vy. Navíc pro učitele jsou hlas a vyjadřovací schopnosti více než pro kohokoli jiného jednou z nejsilnějších profesních „zbraní“. Dikce neboli způsob mluvy v sobě krom artikulace zahrnuje i další verbální vyjadřovací prostředky, s nimiž každý pracujeme zcela individuálně – jsou pro nás typické a charakterizují nás. Žáci reagují na dynamiku, intonaci i tempo vaší řeči. Velký význam však hraje i ticho – i pauzu proto vnímáme jako jeden z prostředků řeči. Pedagogickou komunikaci z velké míry utváří i prostředky nonverbální.

2.1 Pedagogická komunikace

Pedagogická komunikace bývá často definována jako zvláštní případ sociální komunikace. Během ní dochází k naplňování předem vytyčených pedagogických cílů a k výměně informací mezi účastníky výchovně-vzdělávacího procesu. Tyto informace mohou být sdělovány jak verbálně, tak neverbálně. Výrazové prostředky učitele je tedy možné řadit do dvou skupin.

- Do první spadá vše vyřčené – tedy slova, která učitel využívá. Řeč je považována za základní expresivní prostředek.
- Do kategorie pomocných expresivních prostředků patří vše neverbální – gesta, mimika, pohyby těla.

Učitel musí obstát v mnoha nesnadných komunikačních situacích, ve kterých mu mohou pomoci dostupné prostředky. Jedním z nejsilnějších je jeho hlas.

2.2 Hlas jako důležitý nástroj učitele

Hlas je vnějším vyjádřením vašeho zánění pro dané téma. Vašemu projevu může dodat energii, nadšení a vzrušení. V praxi učitele je hlas hlavní pracovní pomůckou. Instrumentem, o který je třeba pečovat a také je třeba ho umět bravurně ovládat.

Mezi základní charakteristiky hlasu řadíme:

- výšku hlasu

¹ ČERNÝ, Michal, Dagmar CHYTKOVÁ, Pavlína MAZÁČOVÁ a Gabriela ŠIMKOVÁ. *Informační vzdělávání pro učitele*. Brno: Flow, 2015. ISBN 978-80-88123-07-1.

- sílu hlasu
- barvu hlasu

Silný hlas je obvykle spojován se sebedůvěrou. Sílu hlasu ovlivňuje především anatomická stavba těla, můžeme ji ale také podpořit vhodným cvičením. Jak na to?

- Své výklady z vybraných hodin si nahrávejte. Jediný způsob, jak kvalitu hlasu zlepšit, je zjistit, jak vás slyší ostatní.
- Pokud začnete mluvit po nádechu, budete mít silnější a rezonující hlas, aniž byste museli vyvinout nějaké zvláštní úsilí.
- Síla hlasu by měla být přiměřená prostoru, ve kterém se nacházíte. Pokud je to možné, nepřepínejte zbytečně své hlasové ústrojí, mohlo by to vést k trvalým následkům a nevratnému poškození hlasu.
- Nesmírně důležitá je také přesná a správná artikulace.

Svůj hlas používáte denně. Na **dynamičnosti** přidáváte, když chcete zdůraznit význam vyřčeného nebo upoutat pozornost žáků. Nejčastěji dynamika vychází z vnitřního zaujetí pro obsah, který sdělujete. Naproti tomu **rychlost** řeči je ovlivněna spíše individualitou učitele – správná rychlost by se měla vždy řídit zásadou udržení srozumitelnosti a bravurní artikulace. Kdy jste si naposledy našli chvíli a vědomě se zaměřili na mluvní projev někoho jiného? Zkuste někdy dobře poslouchat výjimečné řečníky – dávají si na čas a dokáží dobře artikulovat myšlenky. Lidem nezáleží na každém vyřčeném slovu, proto mluvejte s rozvahou a využijte rychlosti hlasu a jeho modulace.

Tip! Podívejte se, jak dokáže své posluchače zaujmout vynikající řečník sir Ken Robinson, který hovoří o tom, jak školy potlačují kreativitu u dětí. Pozornost věnujte rytmu, intonaci, tempu i dynamice hlasu – viz http://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity.html

Pauza je přerušování toku řeči umožňující řečníkovi nadechnutí. Není to ale jediná funkce, kterou plní:

- Fyziologická pauza je obvykle nepatrná a souvisí se zmiňovaným nádechem
- Logická pauza označuje hranice úseků a vět a slouží pro zpřehlednění vyjádření
- Psychologická pauza (někdy také nazývaná emocionální) nese sama o sobě význam a tlumočí nějaký podtext. Učitelem je využívána zcela záměrně – pro zvýšení napětí při výkladu látky či v případě potřeby utišit hlučící třídu.

I zkušeným řečníkům se stává, že se čas od času potýkají s trémou. Pokud se v takové situaci octnete, je dobré:

- Najít si místo, kde nebudete chvíli nikým rušeni.
- Několikrát se zhluboka nadechnout a vydechnout. Své nádechy a výdechy vědomě pozorujte a dechem naplňte a roztáhněte hrudník i břišní dutinu.
- Zavřete si oči a poslouvejte chvíli tep svého srdce.
- Trému ze sebe setřeste – proklepejte si důkladně obě horní i dolní končetiny, uvolněte trup, promasírujte ztuhlá ústa a mimické svaly. Před vystoupením rozhýbejte jazyk – třeba si vzpomenete na jazykolamy ze semináře, nebo na nějaký, který dobře znáte z dětství.

Hodně štěstí při prezentování, ať už před žáky nebo před jiným (třeba i odborným) auditoriem!